

Nevzad Atlıĝ (1925-2023)

Bestekar, koro Őefi, musiki hocası ve tıp doktoru gibi pek çok zelliĝe sahip olan Prof. Dr. Nevzat Atlıĝ, 14 Ekim 1925 tarihinde Rumeli göçmeni olan babası Süvari Albay ve müzisyen Nazmi Atlıĝ'ın o sırada görev yaptıĝı Denizli'nin Sarayköy ilçesinde dünyaya gelmiŐtir. Babasının asker olması nedeniyle farklı yerlerde yaŐamıŐ olan Atlıĝ'ın doĝum yeri Denizli olmasına raĝmen nüfus ktĝnde Balıkesir yazılmıŐ fakat kendisini aslen Edirneli olarak ifade etmiştir. Mziĝe yeteneĝi küçük yaŐlarda fark edilmiş, ailesinin de müzikle ilgilenmesi nedeniyle lisede mandolin alarak müzik yaŐamına başlamıştır. 1941 yılında babasının tayininin Hatay Antakya'ya çıkmasıyla Atlıĝ, daha sonra uzmanlaŐacaĝı keman ile tanışmıŐ ve bu süreci; *"Antakya'da ikinci gecem... Bizim ev müzisyen kaynıyor! Edirne'dekine göre müreffeh bir hayat...Yani birdenbire musikinin ortasına düŐmüŐtüm. Evde gündüzleri pederin kemanını gizli gizli almaya baŐladım. On beş veya yirmi gün sonra bazı Őarkıları doĝruya yakın bir Őekilde almaya ve zevk almaya baŐlamıŐtım. Her gün bir Őarkı... Bu iŐte en büyük yardımıcm ise annemdi."* sözleriyle ifade etmiştir.

1940'larda hem lise ĝrenimine devam etmiş hem de müzik çalışmalarını Ankara Radyosu'nun yayınlarını yakından takip ederek ilerletmiŐtir. O dönem Ankara Radyosu'nda Türk mziĝi ve Batı mziĝi yayınlarının oldukça ciddi ve eĝitici olduĝunu vurgulayan besteci, bu sayede yüksek ĝretim için İstanbul'a geldiĝinde kendisine müzik çevresi oluŐtırmakta hiç zorlanmadıĝının da altını çizmiŐtir. Atlıĝ bu konuda; *"Bilindiĝi gibi musiki ĝreniminde iyi musiki dinlemenin yararı büyüktür. Ben de babamın tavsiyesiyle, edindiĝim alışkanlıkla kulaĝımı Ankara Radyosu'ndan ayıramıyordum. Antakya'da dinleyebileceĝim en iyi saz icracısı babamdı. Oysa Ankara Radyosu'nda Mesut Cemil, RuŐen Kam, Cevdet Kozanoĝlu, Vecihe Daryal, Refik ve Fahire Fersan, Hakkı Derman, Őerif İli gibi, bugün bile yerleri doldurulamamıŐ, saz sanatkrlarının doyulmaz icralarını duymak çok kolaydı."* diyerek radyoda her gün saat 17'de fasıl musikisi yayınının baŐladıĝını, bu fasılda Udı Őerif İli, Kemanı Hakkı Derman, Santuri Zühtü Bardakoĝlu, Klarneti Hamdi Tokay, Kanuni Osman Güvenir ile ses sanatkrlarından Celal Tokses, Tahsin KarakuŐ ve Safiye Tokay gibi üstadların yer aldıĝını vurgulamıŐtır.

Antakya'da geirdiĝi iki yılın ardından 1943 yılında yüksek ĝretim için İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne kaydolmuŐtur. O dönem Őefliĝini Ercüment Berker'in stlendiĝi niversite korosunda keman almaya baŐlamıŐ ve bu sayede de İstanbul'daki Türk mziĝi camiasında tanınmaya başlamıştır. Koro çalışmalarına devam ederken bir yandan da Ekrem Karadeniz, Kemal İnal ve Süha Gezgin gibi musiki statlarıyla meŐ icra etmiştir. Daha sonra Ercüment Berker'in korodan ayrılmasıyla Atlıĝ'ın on yıl boyunca aralıksız olarak devam edeceĝi niversite korosu Őefliĝi baŐlamıŐ ve bu süreçte gerek yurt içinde gerekse yurt dıŐında pek çok konser vermiŐtir.

Atlıĝ'ın Őefliĝinde gerçekleŐtirilen ilk konser 17 Nisan 1948 günü Eminönü Halkevi'nde icra edilmiŐtir. Bu konserde Süleyman Erguner, Sabri Ansen, Sabahattin Volkan, Mehmet Kutlugün, Asaf Erguner, Ali Mühim, Nevzad Balkır ve Vedat Atlıĝ'dan oluŐan fasıl heyetiyle birlikte Ferahfeza ve Nikriz Saz Semaileri, Hacı Arif Bey, Rahmi Bey ve Hakkı Efendi'den Nihavent eserler, Mustafa Efendi, Dede Efendi ve Mahmut Celaledin PaŐa'dan Rast Őarkılar ile Őevki Bey'den ve Zekai Dede'den Hicazkar eserlere yer verilmiŐtir. Tüm bu musiki çalıŐmalarının yanında Őubat 1950'de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinden mezun olmuŐ, aynı yılın Mayıs ayında askerlik görevini yapmak üzere önce Ankara'da Yedek Subay Okulu'na daha sonra kıt'a hizmeti için Gebze'ye gitmiŐtir. 1951'de askerlik görevini bitirmiŐ ve İstanbul Talebe Yurdu'nda hekim olarak çalışmaya başlamıştır. Hekimliĝin yanında musiki çalışmalarına da ara vermeden devam eden Atlıĝ, 1952 yılında tıp uzmanlıĝı için röntgen teŐhis ihtisasını tercih etmiş ve bir yandan da radyoloji kliniĝinde Prof. Dr. Muhterem Gökmen'in asistanı olarak çalışmaya başlamıştır.

Öte yandan Atlıĝ, bu yoğun temponun içerisinde koro çalışmalarını sürdürürken aynı yıl İstanbul Belediye Konservatuvarı Türk Müziĝi Bölümü'nde Repertuar ve Üslûp öğretmenliğine atanmış, bir yıl sonra da Konservatuvar İcra Heyeti Şefliği'ne ayrıca İstanbul Radyosu Müzik Yayınları Şefliği'ne getirilmiştir. Atlıĝ'ın beklemediĝi bir anda yapılan bu görevlendirmeler dönemin Başbakanı Adnan Menderes tarafından yapılmış ve bu süreçte Menderes'in radyodaki müzik yayınlarından memnun olmamasının etkisi büyük olmuştur. Besteci bu durumu açıklarken; *"Bir yemekte sohbet ederken Bedii Faik ile Şevket Rado'ya şikayetlerini dile getiriyor. Menderes'in sözünü bitirmesinden sonra Bedii Faik benden bahsederek, "Sayın Başvekilim, Nevzat Atlıĝ adında müzisyen bir hekim var. Pek genç olmasına rağmen görevlerini üstün bir başarıyla yerine getiren, liyakatli bir idarecidir. Madem ki bu kadar şikayetçisiniz, Radyo'da bir gençlik aşısı olur; program işlerini müsaade buyurursanız Nevzat Bey yürütsün diyor"*. Bu konuşmadan birkaç gün sonra Atlıĝ, İstanbul Radyosu'na davet edilmiş olduğunu da ayrıca belirtmiştir. Tüm bu gelişmeler yaşanırken yüklendiĝi sorumluluk sebebiyle tıp ihtisasına ara vermek zorunda kalmıştır.

Atlıĝ'ın İstanbul Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti Şefliği'ne atanmasıyla birlikte Demokrat Parti (DP) döneminin müzik üzerine çokça tartışılan konularından biri de Konservatuvar İcra Heyeti sanatçılarının içkili gazino ve piyasada çalışamayacağına dair alınan karardır. Bu karar Konservatuvar Sanat Kurulu tarafından oy birliği ile alınmış ve kararda Nevzat Atlıĝ'ın yanı sıra Mesud Cemil, Refik Fersan, Veli Kanık, Şefik Gürmeriç, Neşat Halil Öztan ve İzzettin Ökte gibi hocaların imzası da yer almıştır. Kararın uygulanmaya başlamasıyla gazinolarda çalışmakta ısrar eden beş sanatçı konservatuvardan uzaklaştırılmış, bu haberin duyulması ile gerek konservatuvarda gerekse basındaki yayın organlarında eleştirilere neden olmuştur. Bu eleştiriler karşısında Atlıĝ'ın Dünya Gazetesi'ne verdiĝi demeçte ise alınan kararın çok önemli olduĝu, konservatuvarın akademik bir kurum olarak piyasa ile birlikte çalışmasının olanaksız olduĝu ifade edilmiş, konuşmasının devamında da; *"İlmi Kurulun son kararı ile Konservatuvar akademik hüviyetini muhafaza etmiş olacaktır. Bu suretle musikimize vurulan "Meyhane Musikisi" gibi çok haksız ve kötü bir damganın da kaldırılması yolunda ciddi bir adım atılmış olacaktır."* diyerek o güne kadar konservatuvar ve piyasanın birlikte çalışa geldiğini, piyasada çalışan sanatçıların Türk musikisinin gerçek üslubuna uyamadığını dolayısıyla Konservatuvar İcra Heyeti'nin bundan sonra daha özenli çalışmasının ayrı bir kazanç olacağını sözlerine eklemiştir.

Bu tartışmalar bir süre sonra siyasette de konuşulmaya başlanmış, dönemin DP İstanbul İl ve Şehir Meclisi Başkanı Necmi Ateş aracılığı ile atılan sanatçılar konservatuvara tekrar alınmıştır. Bu siyasi gelişme sonrasında İlmi Kurul Üyeleri Nevzat Atlıĝ, İzzettin Ökte ve Sadi Işılay görevlerinden istifa etmiştir. Bu istifalardan kısa bir süre sonra diĝer üyeler Vecdi Seyhun, Ahmet Çaĝan, Rıza Rit, İrfan Doğrusöz, Burhanettin Ökte, Şefik Gürmeriç, Fikret Kutluĝ, Can Akşit, Mürşide Şener, Şükran Özer, Nebahat Yedibaş, Tülin Korman, Gülseren Güvenli ve Ayhan Sökmen de görevlerini bırakmıştır. Yaşanan bu gelişmeler dönemin basınında da geniş yankı bulmuş, akademi-meyhane tartışması olarak Falih Rifki Atay ve Bedii Faik gibi yazarlar tarafından kendi gazete köşelerinde ele alınmıştır.

Atlıĝ, bu istifalardan kısa bir süre sonra 1955 yılında Radyo Müdürü Mesut Cemil Bey'in Bağdat Konservatuvarı'na gitmesiyle İstanbul Radyosu Müdürü olarak görevlendirilmiş ve üç yıl süreyle bu görevi sürdürmüştür. 1958 yılında yaşanan siyasi gelişmelerin de etkisiyle radyodaki görevinden istifa etmiş, bir yandan konservatuvardaki görevine diĝer yandan da beş yıl önce ara verdiĝi röntgen ihtisasına geri dönmüştür. 1961 yılında uzmanlığı tamamlamış ve Şişli'de Prof. Dr. İhsan Rifat Sabar ile birlikte aynı muayenehanede röntgen mütehassısı olarak çalışmaya başlamıştır. Doktorluk mesleğinin yanında müzik çalışmalarına hiç ara vermeyen Atlıĝ, 1963'de Mesut Cemil Bey'in vefat etmesiyle Klasik Koro Şefliği'ne atanmış, on üç yıl bu görevi sürdürdükten sonra Millî Eğitim Bakanlığı Türk Musikisi Araştırma ve Değerlendirme Komisyon Başkanlığı, 1000 Temel Eser Komisyon Üyeliĝi ve TRT Yönetim Kurulu Üyeliĝi görevlerinde

bulunmuştur. 1983-1987 yılları arasında Türk Kültürü Hizmet Ödülüne layık görülmüş, Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Bilim Kurulu Asli Üyeliğine seçilmiş, Radyo ve Televizyon Yüksek Kurulu Üyeliğine atanmış ve “Devlet Sanatçısı” ünvanını almıştır. 1999 yılında ise Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülünü kazanmış, 2004’te de Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın aynı ödülüne layık görülmüştür. 1985-2015 yılları arasında İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı’nda öğretim üyesi olarak çalışmış bu süreçte pek çok öğrenci yetiştirmiştir. 2013 yılında Aydın Doğan Vakfı Sanat Ödülü ve 2018 yılında da Cumhurbaşkanlığı Necip Fazıl Saygı Ödülüne layık görülen Atlı, 9 Aralık 2023 tarihinde ikamet ettiği Bodrum’da tedavi gördüğü hastanede yaşamını yitirmiştir.

Esra ÇETİN

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri ve Resmî Belgeler

Resmî Gazete, 12.08.1955

Sürelî Yayın Gazete ve Dergiler

Dünya, 25.10.1953

Yeni Sabah, 23.02.1954.

Dünya, 27.02.1954.

Dünya, 28.02.1954.

Dünya, 03.03.1954.

Dünya, 05.03.1954.

Son Posta, 01.12.1955.

Cumhuriyet, 01.12.1955

Milliyet, 02.12.1955.

Kitap

BALCI, Ergun, **Nezhat Atlı Müzikimizle Övünmemiz İçin**, Kubbealtı Neşriyat, 2004 İstanbul.

BASINDA NEZAD ATLIĞ 1949’DAN GÜNÜMÜZE, Ed. Hikmet Özkahraman, Bakırköy Müzik Konservatuvarı Vakfı Üstün Eserler Yayınları, İstanbul 2010.

GÜNTEKİN, Mehmet, **Tanıklarıyla Türkiye’de Müzikinin Yakın Tarihi Nezhat Atlı’nın Tanıklığında**, 21. Asır Yayınları, 2012 İstanbul.

ÖZTUNA, Yılmaz, **Büyük Türk Musikisi Ansiklopedisi-I**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.

Elektronik Kaynaklar

<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/devlet-sanatcisi-prof-dr-nezhat-atlig-vefat-etti/3078386> (Erişim Tarihi: 02.05.2024)

<https://akmb.gov.tr/manset/eski-bilim-kurulu-asli-uyelerimizden-prof-dr-nevzat-atlig-vefat-etti/> (Erişim Tarihi: 03.05.2024)

<https://cumhurbaskanligikorusu.ktb.gov.tr/TR-351202/tarihce.html> (Erişim Tarihi:04.05.2024)

www.devletkorusu.com/index.php/seflerimiz (Erişim Tarihi:03.05.2024)

<https://www.nevzatatlig.com/biyografi> (Erişim Tarihi: 04.05.2024)

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/nevzat-atlig-1925-2023/?pdf=7367> adresinden erişilmiştir